

Z A K O N

O BIBLIOTEČKO-INFORMACIONOJ DELATNOSTI

I. UVODNE ODREDBE

Predmet zakona

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se opšti interes, uslovi i resursi za obavljanje bibliotečko-informacione delatnosti, ciljevi razvoja bibliotečko-informacione delatnosti, bibliotečko-informacioni sistem, prava i slobode korisnika, osnivanje i tipovi biblioteka, način finansiranja biblioteka iz javnih sredstava, osnove nacionalnog sistema uzajamne katalogizacije, matične funkcije u bibliotečko-informacionoj delatnosti, položaj Narodne biblioteke Srbije kao centralne nacionalne biblioteke i Biblioteke Matice srpske kao ustanove kulture od nacionalnog značaja, kao i druga pitanja od važnosti za bibliotečko-informacionu delatnost.

Ciljevi i opšti interes

Član 2.

Bibliotečko-informaciona delatnost je delatnost od opšteg interesa.

Ustanove koje obavljaju bibliotečko-informacionu delatnost (u daljem tekstu: biblioteke) osnivaju se radi obezbeđivanja uslova za ostvarivanje prava građana na slobodu izražavanja i na sticanje i korišćenje znanja.

Opšti interes u bibliotečko-informacionoj delatnosti podrazumeva da građani imaju slobodan pristup informacijama, znanjima i idejama sadržanim u bibliotečko-informacionoj građi i izvorima, kao i pravo na ostvarivanje svih svojih individualnih i intelektualnih sloboda u čemu im svojim uslugama mogu pomoći biblioteke i informacioni centri.

Termini

Član 3.

Termini kojima su u ovom zakonu označeni položaji, profesije, odnosno zanimanja, izraženi u gramatičkom muškom rodu, podrazumevaju prirodni muški i ženski rod lica na koja se odnose.

Sredstva koja koriste biblioteke

Član 4.

Zemljište, zgrade, bibliotečko-informaciona građa, izvori i druga sredstva koja koristi biblioteka koju je osnovala Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave, kao sredstva u javnoj svojini, koristi javna biblioteka, u skladu sa zakonom.

II. BIBLIOTEČKO-INFORMACIONA DELATNOST

Načela bibliotečko-informacione delatnosti

Član 5.

Biblioteke su u središtu razvoja informacionog društva jer su suštinski značajne za informisanost građana, za njihovo usavršavanje i individualni razvoj, neophodne su za razvoj obrazovanja, nauke i kulture, pokretač su sveukupnog razvoja slobodnog demokratskog građanskog društva.

Biblioteke, pod jednakim uslovima i bez obzira na razlike, obezbeđuju svim građanima ostvarivanje ljudskih prava u domenu slobode izražavanja, stvaralaštva, intelektualnih i drugih građanskih sloboda, kao i ostvarivanje komunikacije s drugim građanima i intelektualnim dobrima u zemlji i inostranstvu.

Biblioteke omogućavaju građanima pristup informacijama elektronski i na druge načine.

Definicija bibliotečko-informacione građe i izvora

Član 6.

Bibliotečko-informacionu građu i izvore predstavljaju informacioni izvori u kojima su na bilo koji način zabeležene informacije, i to na različitim materijalima i medijima. Bibliotečko-informaciona građa i izvori nosioci su duhovnog, intelektualnog, književnog, umetničkog, naučnog, stručnog ili bilo kojeg drugog sadržaja namenjenog za komunikaciju među ljudima, za razmenu ideja i unapređenje znanja.

Bibliotečko-informacionu građu i izvore čine: knjige, rukopisi, brošure, separati, serijske publikacije, muzička dela, kartografska građa, katalozi, kalendari, umnoženi umetnički i scenski programi, fotografije, albumi, razglednice i crteži, prostorni i drugi planovi, gravire, plakati i druga likovna i grafička građa, leci, oglasi i saopštenja, zvučni i video zapisi u bilo kom obliku (izuzev na filmskoj traci), elektronske publikacije distribuirane na fizičkim nosačima i elektronske publikacije distribuirane na internetu, sadržaj internet domena Republike Srbije, kombinovane i multimedijalne publikacije, računarski programi u javnoj upotrebi i druge publikacije (u daljem tekstu: bibliotečka građa i izvori).

Biblioteke nabavljaju bibliotečko-informacionu građu i izvore i stvaraju novu bibliotečko-informacionu građu i izvore na osnovu samostalne procene stručnjaka, prema utvrđenoj nabavnoj politici, a u skladu sa potrebama najšireg kruga korisnika, uključujući i potrebe nacionalnih, verskih i jezičkih manjina i korisnika sa invaliditetom.

U nabavci bibliotečko-informacione građe i izvora i stvaranju nove bibliotečko-informacione građe i izvora biblioteke međusobno sarađuju, a kada traženu građu i izvore ne poseduju u svojim fondovima, obavezno se uključuju u sistem razmene bibliotečko-informacione građe i izvora i u međubibliotečku pozajmicu na nacionalnom i međunarodnom nivou.

U biblioteci se može, pored osnovnog fonda, formirati i zavičajna zbirka.

Bibliotečko-informaciona građa i izvori sa svojstvom kulturnog dobra

Član 7.

Bibliotečko-informaciona građa i izvori sa svojstvom kulturnog dobra zaštićeni su zakonom, čuvaju se i koriste u skladu sa zakonom.

Opseg bibliotečko-informacione delatnosti

Član 8.

Bibliotečko-informaciona delatnost, u smislu ovog zakona, obuhvata prikupljanje, obradu, zaštitu, čuvanje, predstavljanje i davanje na korišćenje bibliotečke građe i izvora, kao i stvaranje, razmenu, pozajmicu i distribuciju informacija koje poseduju druge ustanove, organizacije ili udruženja u zemlji i inostranstvu, a u cilju širenja znanja, slobodnog pristupa informacijama i promocije knjige i čitanja.

Bibliotečko-informacionu delatnost obavljaju biblioteke u skladu sa ovim zakonom.

Biblioteke koje u svojim fondovima imaju staru i retku bibliotečku građu obavljaju i delatnost pravne i tehničke zaštite te građe u skladu sa zakonom.

III. BIBLIOTEČKO-INFORMACIONI SISTEM REPUBLIKE SRBIJE

Bibliotečko-informacioni sistem

Član 9.

Bibliotečko-informacioni sistem Republike Srbije je skup funkcionalno povezanih biblioteka koje primenjuju jedinstvene standarde i omogućuju protok publikacija i informacija.

Bibliotečko-informacioni sistem Republike Srbije čine:

- Narodna biblioteka Srbije;
- Biblioteka Matice srpske;
- Narodna i univerzitetska biblioteka „Ivo Andrić” na Kosovu i Metohiji;
- Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković” u Beogradu;
- mreža javnih biblioteka u Republici Srbiji;
- mreža svih drugih tipova biblioteka i informacionih centara u Republici Srbiji: školske, visokoškolske i univerzitetske biblioteke, biblioteke naučno-istraživačkih instituta i ustanova i specijalne biblioteke.

Sistem uzajamne katalogizacije

Član 10.

Bibliotečko-informacioni sistem Republike Srbije izgrađuje se na jedinstvenoj informaciono-komunikacionoj tehnologiji i programskoj platformi.

Osnovu bibliotečko-informacionog sistema u Republici Srbiji čini sistem uzajamne katalogizacije u kojem biblioteke kooperativno obavljaju funkcije

prikupljanja i obrade bibliotečko-informacione građe i izvora tamo gde se oni prvi put pojave i unose podatke u Centralni elektronski katalog Republike Srbije.

Sistem uzajamne katalogizacije zasniva se na standardizovanoj obradi bibliotečko-informacione građe i izvora i na jedinstvenom uređenju elektronske baze prema nacionalnim i međunarodim standardima.

Učešće u sistemu uzajamne katalogizacije podrazumeva odgovarajuću telekomunikacionu i računarsku opremu, stručnu osposobljenost i licence za rad u sistemu za računarsko i informaciono povezivanje biblioteka u mrežu.

U sistem uzajamne katalogizacije uključuju se sve biblioteke u Republici Srbiji, a mogu im pristupiti i biblioteke izvan Republike Srbije.

Katalozi biblioteka koje su uključene u sistem uzajamne katalogizacije, postaju, bez nadoknade, dostupne svim korisnicima.

Sistem uzajamne katalogizacije uključuje se u druge sisteme na regionalnom i svetskom nivou i sarađuje s njima.

Centar za uzajamnu katalogizaciju

Član 11.

Narodna biblioteka Srbije obavlja osnovne funkcije Centra za uzajamnu katalogizaciju Republike Srbije, koji deluje u okviru bibliotečko-informacionog sistema Republike Srbije, kao organizacioni deo Narodne biblioteke Srbije.

Centar za uzajamnu katalogizaciju:

- održava Centralni elektronski katalog Republike Srbije;
- koordinira rad i razvoj sistema uzajamne katalogizacije;
- planira, projektuje i održava računarsku, komunikacijsku i programsku opremu za rad sistema uzajamne katalogizacije;
- organizuje stalno stručno usavršavanje bibliotečko-informacionih stručnjaka iz Republike Srbije;
- daje licence za učešće u sistemu uzajamne katalogizacije;
- obavlja razvojne i istraživačke poslove;
- stvara i održava i druge elektronske baze podataka s neposrednim pristupom.

IV. BIBLIOTEKE

Biblioteka

Član 12.

Biblioteku može da osnuje Republika Srbija, autonomna pokrajina, jedinica lokalne samouprave, drugo domaće i strano fizičko i pravno lice.

Biblioteka može da obavlja bibliotečko-informacionu delatnost ako poseduje određeni broj jedinica bibliotečko-informacione građe i izvora namenjenih za slobodno korišćenje, ako ispunjava uslove za rad u pogledu prostora, telekomunikacione i računarske opreme, bibliotečko-informacionih stručnjaka, ako je registrovana kao ustanova za obavljanje delatnosti u skladu s odredbama ovog zakona, ako ispunjava i druge uslove za rad utvrđene u skladu sa usvojenim nacionalnim i međunarodnim standardima.

Biblioteke se mogu obrazovati i kao organizacione jedinice drugih ustanova, organizacija, udruženja i drugih pravnih lica, ako ispunjavaju propisane uslove.

Bliže uslove za obavljanje bibliotečko-informacione delatnosti iz stava 2. ovog člana propisuje ministar nadležan za kulturu.

Tipovi biblioteka

Član 13.

Biblioteke se prema sadržaju bibliotečko-informacione građe i izvora i prema profilu korisnika razvrstavaju na sledeće tipove: nacionalna biblioteka, javna biblioteka, školska biblioteka, visokoškolska biblioteka, univerzitetska biblioteka, biblioteka naučnoistraživačkog instituta i ustanove, specijalna biblioteka, kao i informacioni centri pri drugim ustanovama, organizacijama ili udruženjima.

Osnivanje biblioteka

Član 14.

Jedinica lokalne samouprave obavezna je da osnuje javnu biblioteku kao ustanovu i da obezbedi sve potrebne uslove za njen rad.

Vaspitno-obrazovna i naučna ustanova obavezna je da organizuje školsku, visokoškolsku, univerzitetsku biblioteku, odnosno biblioteku naučnoistraživačkog instituta i ustanove i da obezbedi sve potrebne uslove za njen rad.

Specijalnu biblioteku kao posebnu organizacionu jedinicu organizuje pravno, odnosno fizičko lice čija se delatnost odnosi na neku specifičnu oblast znanja i rada.

Uslovi za obavljanje delatnosti

Član 15.

Na osnivanje biblioteka, vršenje osnivačkih prava, osnivački akt, upis u sudski registar i evidenciju ustanova osnovanih sredstvima u javnoj svojini primenjuju se odredbe zakona kojim se uređuje oblast kulture.

Ispunjenost uslova za obavljanje bibliotečko-informacione delatnosti utvrđuje ministarstvo nadležno za kulturu, na osnovu mišljenja nadležne matične biblioteke.

Poslove iz stava 2. ovog člana na teritoriji autonomne pokrajine, obavlja nadležni organ autonomne pokrajine, kao povereni posao.

Organi biblioteke

Član 16.

Organi biblioteke su: direktor, upravni odbor i nadzorni odbor.

Aktom o osnivanju, odnosno statutom biblioteke, može se utvrditi da biblioteka umesto direktora ima upravnika.

Direktor

Član 17.

Bibliotekom rukovodi direktor.

Direktora biblioteke imenuje i razrešava osnivač, na predlog upravnog odbora, a na osnovu prethodno sprovedenog javnog konkursa, na četiri godine, s mogućnošću da ponovo bude imenovan.

Direktora biblioteke koja obavlja matične funkcije imenuje ministar nadležan za kulturu, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine, uz saglasnost rukovodioca Narodne biblioteke Srbije.

Nadležni organ autonomne pokrajine posao iz stava 3. ovog člana obavlja kao povereni.

Na imenovanje, odnosno razrešenje direktora biblioteke saglasnost daje direktor biblioteke koja obavlja matične funkcije za tu biblioteku.

Za direktora biblioteke imenuje se lice koje ima visoko obrazovanje i najmanje tri godine radnog iskustva u kulturi i koje ispunjava druge uslove utvrđene statutom biblioteke.

Sprovođenje konkursa i imenovanje direktora biblioteke, imenovanje vršioca dužnosti direktora, njegove nadležnosti i drugo, vrši se na način i po postupku propisanim odredbama zakona kojim se uređuje oblast kulture.

Upravni odbor

Član 18.

Bibliotekom upravlja upravni odbor.

Predsednika i članove upravnog odbora imenuje osnivač na četiri godine, s mogućnošću da ponovo budu imenovani.

Statutom biblioteke bliže se uređuje broj i struktura članova upravnog odbora, naknada za njihov rad i druga pitanja vezana za rad upravnog odbora.

Nadležnost, izbor članova i rad upravnog odbora biblioteke utvrđuje se na način i po postupku propisanim odredbama zakona kojim se uređuje oblast kulture.

Kada je osnivač biblioteke Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave, saglasnost na njen statut i pravilnik o organizaciji i sistematizaciji poslova daje osnivač.

Nadzorni odbor

Član 19.

Nadzorni odbor obavlja nadzor nad poslovanjem biblioteke.

Predsednika i članove nadzornog odbora imenuje i razrešava osnivač, na četiri godine s mogućnošću da ponovo budu imenovani.

Nadležnost, izbor članova i rad nadzornog odbora biblioteke utvrđuje se na način i po postupku propisanim odredbama zakona kojim se uređuje oblast kulture.

Razvoj biblioteka

Član 20.

O razvoju biblioteka i unapređenju stručnog rada biblioteka u Republici Srbiji stara se Narodna biblioteka Srbije kao centralna matična biblioteka, u saradnji s Bibliotekom Matice srpske, kao i druge biblioteke koje obavljaju matične funkcije.

Povezivanje i udruženja biblioteka

Član 21.

Biblioteke se mogu povezivati u bibliotečka stručna udruženja, zajednice, ili saveze u kojima ostvaruju svoje interese, programe razvoja i unapređenja rada i saradnje, razmenu bibliotečke građe, tehničkih, informacionih i kadrovskih resursa, obezbeđuju skladan razvoj bibliotečko-informacione delatnosti u Republici Srbiji i ostvaruju saradnju s drugim sličnim udruženjima u zemlji i inostranstvu.

V. MATIČNE FUNKCIJE

Matične funkcije

Član 22.

Radi trajnog i sistematskog rada na razvoju i unapređivanju bibliotečko-informacione delatnosti u Republici Srbiji ustanovljavaju se matične funkcije pojedinih biblioteka, koje obavljaju te poslove na određenoj teritoriji, na naučnom ili na umetničkom području, ili za određene tipove biblioteka, kao povereni posao.

Matične funkcije u bibliotečko-informacionoj delatnosti su:

- 1) učešće u sveukupnom razvoju bibliotečko-informacione delatnosti u Republici Srbiji;
- 2) učešće u izgradnji jedinstvene nacionalne mreže biblioteka;
- 3) učešće u izgradnji jedinstvenog nacionalnog bibliografsko-informacionog sistema;
- 4) vođenje registara biblioteka za područje matičnih biblioteka i drugih evaluacionih evidencija;
- 5) pružanje stručne pomoći i instruktorski rad sa zaposlenima u bibliotekama;
- 6) nadzor nad stručnim radom biblioteka;
- 7) staranje o stalnom stručnom usavršavanju bibliotečko-informacionih stručnjaka;
- 8) praćenje stanja i proučavanje potreba i uslova rada u bibliotekama;
- 9) predlaganje mera za unapređenje rada i razvoj biblioteka;
- 10) učešće u izradi predloga dugoročne strategije razvoja biblioteka, kratkoročnih programa i projekata.

Narodna biblioteka Srbije je matična biblioteka i ona obavlja matične funkcije za sve biblioteke na teritoriji Republike Srbije, u saradnji s Bibliotekom Matice srpske koja obavlja matične funkcije na teritoriji AP Vojvodine.

Obavljanje matičnih funkcija i mreža matičnih biblioteka Republike Srbije utvrđuju se rešenjem o određivanju biblioteka koje obavljaju matične funkcije, koje na predlog Narodne biblioteke Srbije, odnosno Biblioteke Matice srpske, donosi ministar nadležan za kulturu, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine – kao povereni posao.

VI. NADZOR I FINANSIRANJE BIBLIOTEKA

Nadzor nad radom biblioteka

Član 23.

Nadzor nad radom Narodne biblioteke Srbije i Biblioteke Matice srpske vrši ministarstvo nadležno za kulturu.

Nadzor nad radom javnih biblioteka čiji je osnivač jedinica lokalne samouprave vrši nadležni organ jedinice lokalne samouprave.

Nadzor nad radom školskih, visokoškolskih, univerzitetskih biblioteka, biblioteka naučnoistraživačkih instituta i ustanova i specijalnih biblioteka vrši organ Republike Srbije, odnosno autonomne pokrajine i jedinice lokalne samouprave, nadležan za vršenje nadzora nad radom ustanova čiji su biblioteke organizacioni deo.

Nadzor nad sprovođenjem zakona i vršenjem poverenih poslova

Član 24.

Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši ministarstvo nadležno za kulturu.

Nadzor nad vršenjem ovim zakonom poverenih poslova državne uprave vrši ministarstvo nadležno za kulturu, u skladu sa zakonom kojim se uređuje državna uprava.

Nadzor nad stručnim radom

Član 25.

Nadzor nad stručnim radom matičnih biblioteka vrši Narodna biblioteka Srbije, kao povereni posao.

Nadzor nad stručnim radom matičnih biblioteka, visokoškolskih biblioteka i biblioteka naučnoistraživačkih instituta i ustanova na teritoriji AP Vojvodine vrši Biblioteka Matice srpske, kao povereni posao.

Nadzor nad stručnim radom drugih javnih biblioteka, školskih biblioteka, visokoškolskih biblioteka, biblioteka naučnoistraživačkih instituta i ustanova i specijalnih biblioteka vrši biblioteka kojoj je povereno vršenje matičnih funkcija, kao povereni posao.

Biblioteka je dužna da matičnoj biblioteci, na njen zahtev, dostavi podatke potrebne za obavljanje nadzora nad stručnim radom, kao i da ovlašćenom licu matične biblioteke omogućiti neposredni nadzor.

Način vršenja nadzora nad stručnim radom uređuje Narodna biblioteka Srbije, kao povereni posao.

Finansiranje biblioteka

Član 26.

Sredstva za finansiranje delatnosti biblioteka obezbeđuje osnivač, u skladu sa zakonom.

Programi i projekti biblioteke čiji je osnivač Republika Srbija, autonomna pokrajina, odnosno jedinica lokalne samouprave, finansiraju se ili se sufinansiraju na način utvrđen zakonom kojim se uređuje oblast kulture.

Biblioteka obezbeđuje sredstva za rad i iz sopstvenih prihoda (članarina korisnika, prodaje proizvoda i usluga na tržištu itd.), donacija, poklona i iz drugih izvora, u skladu sa zakonom.

Sredstva za nabavku bibliotečko-informacione građe i izvora

Član 27.

Sredstva za nabavku bibliotečko-informacione građe i izvora, računarske i komunikacijske opreme za javnu biblioteku obezbeđuje osnivač, na osnovu standarda propisanih za javne biblioteke.

Sredstva za vršenje matičnih funkcija i ostvarivanje opšteg interesa

Član 28.

Delatnost Narodne biblioteke Srbije, Biblioteke Matice srpske i Narodne i univerzitetske biblioteke „Ivo Andrić” na Kosovu i Metohiji, uspostavljanje bibliotečko-informacionog sistema Republike Srbije, izgradnja sistema uzajamne katalogizacije Republike Srbije, kao i matične funkcije u bibliotečko-informacionoj delatnosti Republike Srbije, finansiraju se iz budžeta Republike Srbije, odnosno iz budžeta autonomne pokrajine.

U cilju podrške usklađenom razvoju bibliotečko-informacione delatnosti u Republici Srbiji i zadovoljavanju informacionih potreba građana, Republika Srbija obezbeđuje sredstva:

- za nabavku domaće i inostrane bibliotečko-informacione građe i izvora za Narodnu biblioteku Srbije, Biblioteku Matice srpske, visokoškolske i univerzitetske biblioteke i biblioteke naučnoistraživačkih instituta i ustanova;
- za otkup prvih izdanja knjiga domaće produkcije za javne biblioteke;
- za otkup domaće knjige radi njenog plasmana u inostranstvo koji ostvaruju Narodna biblioteka Srbije i Biblioteka Matice srpske;
- za razvoj mreže javnih biblioteka;
- za formiranje i razvoj zavičajnih zbirki;
- za stimulisanje međunarodne saradnje i međubibliotečke pozajmice bibliotečko-informacione građe i izvora;
- za digitalizaciju bibliotečko-informacione građe i izvora i omogućavanje pristupa kulturnom i naučnom nasleđu na daljinu.

VII. PRAVA I DUŽNOSTI KORISNIKA BIBLIOTEKE

Prava korisnika biblioteke

Član 29.

Svako lice (u daljem tekstu: korisnik biblioteke) ima pravo pristupa bibliotekama i bibliotečko-informacionoj građi i izvorima, bilo da se oni čuvaju u samoj biblioteci ili da se njima pristupa putem elektronske mreže.

Korisnik biblioteke ima pravo na slobodan pristup fondovima i bibliotečko-informacionoj građi i izvorima, pravo na dobijanje i korišćenje građe i izvora, pravo na pomoć i savet stručnjaka prilikom pretraživanja i korišćenja usluga biblioteke, u skladu s pravilima biblioteke.

Svaka biblioteka dužna je da obezbedi uslove za ostvarivanje prava korisnika biblioteke, uključujući i posebne korisničke grupe, kao i korisnike sa invaliditetom.

Biblioteke su obavezne da štite privatnost i druge slobode korisnika biblioteke, u skladu sa zakonom.

Dužnosti korisnika biblioteke

Član 30.

Korisnik biblioteke dužan je da bibliotečko-informacionu građu, izvore i opremu koristi u skladu sa bibliotečkim pravilima o korišćenju, a ako je ošteti, otuđi ili zloupotrebi, dužan je da nadoknadi nastalu štetu.

Način rada biblioteke s korisnicima biblioteke, način pružanja osnovnih usluga i način korišćenja bibliotečko-informacione građe i izvora, propisuje Narodna biblioteka Srbije.

Posao iz stava 2. ovog člana vrši se kao povereni.

VIII. NARODNA BIBLIOTEKA SRBIJE I BIBLIOTEKA MATICE SRPSKE

Nacionalna biblioteka

Član 31.

Narodna biblioteka Srbije je centralna nacionalna biblioteka u Republici Srbiji koja ostvaruje opšti interes u bibliotečko-informacionoj delatnosti utvrđen ovim zakonom.

Biblioteka Matice srpske je matična biblioteka za teritoriju AP Vojvodine i ona, u saradnji s Narodnom bibliotekom Srbije, ostvaruje opšti interes u bibliotečko-informacionoj delatnosti u Republici Srbiji na teritoriji AP Vojvodine.

Zadaci Narodne biblioteke Srbije

Član 32.

U ostvarivanju opšteg interesa osnovni zadaci Narodne biblioteke Srbije su sledeći:

1) prikupljanje, obrada, čuvanje, predstavljanje, korišćenje i obezbeđivanje pristupa nacionalnoj zbirci bibliotečko-informacione građe i izvora u skladu s nabavnom politikom precizno utvrđenom posebnim aktom Narodne biblioteke Srbije;

2) obaveštavanje javnosti o mogućnostima i vidovima pružanja informacija i usluga, kao i pružanje bibliotečko-informacionih usluga korisnicima na licu mesta i na daljinu preko informatičke mreže;

3) prijem, obrada, zaštita, čuvanje, predstavljanje i davanje na korišćenje svake publikacije u štampanoj, elektronskoj ili drugoj formi, koja joj se dostavlja na osnovu zakona kojim se uređuje obavezni primerak publikacija;

4) popularisanje i promocija knjige, čitanja i slobodnog pristupa informacijama za sve građane, kao i organizacija različitih kulturnih programa i aktivnosti radi unapređenja kulturnog života građana;

5) organizovanje razmene bibliotečko-informacione građe i izvora sa organizacijama u zemlji i inostranstvu i njeno sprovođenje;

6) promocija, prezentacija i plasman srpske knjige u svetu;

7) organizovanje i koordinacija rada mreže biblioteka Republike Srbije na stvaranju Centralnog elektronskog kataloga, kao i realizacija projekta Virtualna biblioteka Srbije, organizovanje i koordinacija poslova sistema uzajamne katalogizacije i Centra za uzajamnu katalogizaciju;

8) izrada i dopunjavanje bibliografije Republike Srbije za sve vrste bibliotečko-informacione građe i izvora i godišnje nacionalne bibliografije „Serbike”, izrada različitih retrospektivnih i specijalnih bibliografija;

9) obavljanje delatnosti nacionalne agencije za saradnju sa izdavačima, za izradu CIP zapisa (katalogizacija u publikaciji pre štampanja) i za dodelu međunarodnih standardnih brojeva (ISBN, ISSN, ISMN, ISAN, DOI i drugih) za sve publikacije objavljene u Republici Srbiji;

10) objedinjavanje i koordinacija rada na nabavci, prikupljanju, obradi, čuvanju, predstavljanju, davanju na korišćenje i omogućavanju pristupa domaćim i inostranim naučnim informacijama u okviru posebnog centra za naučne informacije, i to za sve biblioteke u Republici Srbiji, kao i koordinacija rada konzorcijuma biblioteka Republike Srbije za objedinjenu nabavku inostranih serijskih publikacija u štampanoj i elektronskoj formi;

11) izrada evidencionih pregleda i ocena uspešnosti poslovanja biblioteka u Republici Srbiji;

12) donošenje nacionalnih uputstava i standarda i preporuka za primenu međunarodnih standarda;

13) organizacija stručnih ispita za zaposlene u bibliotečko-informacionoj delatnosti;

14) organizacija različitih oblika stalnog stručnog usavršavanja bibliotečko-informacionih stručnjaka;

15) obavljanje matičnih funkcija centralne nacionalne biblioteke;

16) obavljanje delatnosti zaštite stare i retke bibliotečke građe;

17) obavljanje naučnoistraživačkog, razvojnog i stručnog rada u oblastima bibliotekarstva i informacionih nauka, arheografije, bibliografije i nauke o knjizi;

18) organizacija arheografskog opisa ćirilskih rukopisa u zemlji i srpskih rukopisa u inostranstvu i učestvovanje u izradi opšteg kataloga ćirilskih rukopisa;

19) organizacija i koordinacija sistema međubibliotečke pozajmice na nacionalnom i međunarodnom nivou;

20) objavljivanje publikacija iz oblasti bibliotekarstva i informacionih nauka, kao i rezultata vlastitog stručnog i naučnoistraživačkog rada;

21) obavljanje poslova digitalizacije kulturnog nasleđa Republike Srbije i saradnja s drugim ustanovama u zemlji i inostranstvu na polju digitalizacije;

22) redovno dostavljanje svih traženih podataka Republičkom zavodu za statistiku;

23) obavljanje i drugih poslova utvrđenih ovim zakonom i Statutom Narodne biblioteke Srbije.

Poslovi iz stava 1. tač. 12), 13) i 15) ovog člana obavljaju se kao povereni.

Organizacija rada i upravljanje u Narodnoj biblioteci Srbije

Član 33.

Organizacija i način rada Narodne biblioteke Srbije bliže se uređuju njenim statutom i aktom o organizaciji i sistematizaciji poslova, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast kulture.

Na Statut i akt o organizaciji i sistematizaciji poslova Narodne biblioteke Srbije saglasnost daje ministarstvo nadležno za kulturu.

Organi upravljanja u Narodnoj biblioteci Srbije su upravnik, upravni odbor i nadzorni odbor.

Upravnika Narodne biblioteke Srbije imenuje i razrešava Vlada.

Zadaci Biblioteke Matice srpske

Član 34.

U ostvarivanju opšteg interesa, osnovni zadaci Biblioteke Matice srpske su sledeći:

- 1) prikupljanje, obrada, istraživanje, čuvanje i davanje na korišćenje bibliotečko-informacione građe i izvora;
- 2) pružanje bibliotečko-informacionih usluga korisnicima biblioteke;
- 3) prijem, obrada, zaštita, čuvanje, predstavljanje i davanje na korišćenje svake publikacije koja joj se dostavlja na osnovu zakona kojim se uređuje obavezni primerak publikacija;
- 4) primena standarda u obradi bibliotečko-informacione građe i izvora i jedinstvenog sistema klasifikacije;
- 5) učestvovanje u izgrađivanju jedinstvenog bibliotečko-informacionog sistema u Republici Srbiji;
- 6) učestvovanje u stvaranju Centralnog elektronskog kataloga Republike Srbije i realizovanju projekta Virtuelna biblioteka Srbije;
- 7) učestvovanje u izradi i dopunjavanju bibliografije Republike Srbije, godišnje bibliografije „Serbike” i izrada i dopunjavanje bibliografije AP Vojvodine i retrospektivnih i drugih bibliografija;
- 8) obavljanje naučnoistraživačkog i stručnog rada i objavljivanje publikacija (knjiga, kataloga, časopisa, biltena itd.) iz oblasti bibliotekarstva i informacionih nauka;
- 9) prikupljanje, obrada, čuvanje i korišćenje stare i retke bibliotečke građe;
- 10) obavljanje delatnosti zaštite stare i retke bibliotečke građe;
- 11) popularizovanje bibliotečko-informacione građe i izvora i podsticanje interesa za knjigu;

- 12) obavljanje referalnih poslova, primanje i čuvanje doktorskih disertacija, magistarskih radova, naučnoistraživačkih projekata, standarda, патената, dokumenata i izdanja FAO i UNESCO-a;
- 13) izrada nacionalnog inputa za međunarodnu bazu AGRIS;
- 14) obavljanje matičnih funkcija centralne biblioteke u AP Vojvodini;
- 15) pružanje informacija iz sopstvene baze podataka i baze podataka iz drugih informacionih centara u zemlji i inostranstvu i obavljanje međubibliotečke pozajmice;
- 16) izrada CIP zapisa (katalogizacija u publikaciji pre štampanja);
- 17) organizovanje stručnih ispita za zaposlene u bibliotečko-informacionoj delatnosti na teritoriji AP Vojvodine;
- 18) organizovanje različitih oblika stalnog stručnog usavršavanja bibliotečko-informacionih stručnjaka na teritoriji AP Vojvodine;
- 19) primanje, obrada i čuvanje poklonjenih ličnih biblioteka;
- 20) razmena bibliotečko-informacione građe i izvora sa organizacijama u zemlji i inostranstvu;
- 21) obavljanje drugih poslova utvrđenih ovim zakonom i Statutom Biblioteke Matice srpske.

Poslovi iz stava 1. tač. 14) i 17) ovog člana vrše se kao povereni.

Organizacija rada i upravljanje u Biblioteci Matice srpske

Član 35.

Organizacija, način rada i upravljanje u Biblioteci Matice srpske bliže se uređuju Zakonom o Matici srpskoj, Statutom Biblioteke Matice srpske i aktom o organizaciji i sistematizaciji poslova u Biblioteci Matice srpske.

Organi upravljanja Biblioteke Matice srpske su upravnik, upravni odbor i nadzorni odbor.

IX. OBAVLJANJE BIBLIOTEČKO-INFORMACIONE DELATNOSTI

Standardi za biblioteke

Član 36.

Biblioteka obavlja svoju delatnost prema nacionalnim i međunarodnim standardima u skladu s kojima se utvrđuju vrste poslova i aktivnosti, kao i uslovi i resursi.

Zaštita bibliotečko-informacione građe i izvora

Član 37.

Bibliotečko-informaciona građa i izvori ne smeju se oštetiti, otuđiti, uništiti, zloupotребiti niti izmeniti ako ovim zakonom nije drugačije određeno.

Biblioteke su dužne da preduzimaju mere zaštite i čuvanja bibliotečko-informacione građe i izvora utvrđene opšteprihvaćenim međunarodnim pravilima i domaćim propisima o zaštiti bibliotečko-informacione građe i izvora.

Pri korišćenju bibliotečko-informacione građe i izvora, biblioteke su dužne da se pridržavaju zakona i potvrđenih međunarodnih ugovora o zaštiti autorskih i srodnih prava.

Kopiranje bibliotečko-informacione građe i izvora ne sme se vršiti u komercijalne svrhe, već isključivo u naučne i istraživačke svrhe, u skladu s propisima o zaštiti autorskih i srodnih prava i prava intelektualne svojine.

Izvoz, razmena ili iznošenje u inostranstvo bibliotečko-informacione građe i izvora sa svojstvom kulturnog dobra može se vršiti u skladu sa zakonom.

Čuvanje bibliotečko-informacione građe i izvora

Član 38.

Bibliotečko-informaciona građa i izvori čuvaju se u prostorijama ili na adekvatnim nosiocima informacija, u kojima su na odgovarajući način zaštićeni od požara, vlage, fizičkih, bioloških, hemijskih i drugih uzročnika koji bi mogli dovesti do njihovog oštećenja, uništenja, zloupotrebe ili neovlašćene izmene.

Obrada bibliotečko-informacione građe i izvora

Član 39.

Obrada bibliotečko-informacione građe i izvora vrši se na jedinstven način u skladu sa odredbama ovog zakona.

Obrada bibliotečko-informacione građe i izvora zasniva se na primeni jedinstvene kataloško-bibliografske obrade i jedinstvenog sistema klasifikacije i indeksiranja, kao i u skladu sa usvojenim nacionalnim i međunarodnim standardima.

Narodna biblioteka Srbije donosi nacionalne standarde za obradu bibliotečko-informacione građe i izvora.

Posao iz stava 3. ovog člana vrši se kao povereni.

Korišćenje bibliotečko-informacione građe i izvora

Član 40.

Biblioteke su obavezne da korisnicima biblioteke pruže odgovarajuću i kvalitetnu bibliotečko-informacionu građu i izvore, u biblioteci ili preko elektronske mreže.

Pozajmica i razmena bibliotečko-informacione građe i izvora

Član 41.

Biblioteka koja u svom fondu i bazi podataka nema bibliotečko-informacionu građu i izvore koje korisnik traži, treba da ih obezbedi u odgovarajućoj formi i u razumnom roku od biblioteke u zemlji ili inostranstvu putem razmene ili pozajmice bibliotečko-informacione građe i izvora.

Sve biblioteke u bibliotečkoj mreži Republike Srbije učestvuju u procesu razmene i pozajmice bibliotečko-informacione građe i izvora.

Revizija i otpis bibliotečko-informacione građe i izvora

Član 42.

Sve biblioteke u bibliotečkoj mreži Republike Srbije, radi utvrđivanja stvarnog stanja i otpisa fondova, dužne su da obavljaju reviziju bibliotečko-informacione građe i izvora.

Propisi o evidenciji i reviziji bibliotečko-informacione građe i izvora

Član 43.

Propise kojima se uređuje inventarisanje, obrada, revizija i otpis bibliotečko-informacione građe i izvora, kao i vođenje evidencije o bibliotečko-informacionoj građi i izvorima, donosi ministar nadležan za kulturu.

Digitalizacija bibliotečko-informacione građe i izvora

Član 44.

Biblioteka ima obavezu da kontinuirano radi na digitalizaciji bibliotečko-informacione građe i izvora kao dela kulturnog nasleđa Srbije.

Narodna biblioteka Srbije sprovodi i koordinira poslove na digitalizaciji bibliotečko-informacione građe i izvora u Republici Srbiji.

Bliže uslove za digitalizaciju bibliotečko-informacione građe i izvora propisuje ministar nadležan za kulturu.

X. ZAPOSLENI U BIBLIOTECI

Zaposleni u biblioteci

Član 45.

Poslove u biblioteci, zavisno od njihove vrste i složenosti, obavljaju lica sa odgovarajućim obrazovanjem i položenim stručnim ispitom.

Stručne bibliotečke poslove obavljaju knjižničari, viši knjižničari, bibliotekari i diplomirani bibliotekari.

Pored lica iz stava 1. ovog člana, poslove u biblioteci, pod određenim uslovima, obavljaju i stručnjaci drugih struka i volonteri.

Obrazovanje

Član 46.

Poslove knjižničara može da obavlja lice sa stečenim srednjim obrazovanjem u četvorogodišnjem trajanju i položenim stručnim ispitom.

Poslove višeg knjižničara može da obavlja lice sa završenim dvogodišnjim studijama na višoj školi u skladu sa ranije važećim propisima i sa položenim stručnim ispitom.

Poslove bibliotekara može da obavlja lice sa stečenim visokim obrazovanjem na studijama prvog stepena u trogodišnjem trajanju i položenim stručnim ispitom.

Poslove diplomiranog bibliotekara mogu da obavljaju:

- a) lica sa stečenim visokim obrazovanjem na studijama prvog i drugog stepena u oblasti bibliotekarstva i informatike, u trajanju od najmanje četiri godine;
- b) lica sa stečenim visokim obrazovanjem na studijama prvog i drugog stepena u drugim oblastima, u trajanju od najmanje četiri godine.

Stručni ispit

Član 47.

Stručno osposobljavanje za praktični rad u biblioteci za zaposlene na stručnim poslovima s visokim i višim obrazovanjem traje godinu dana, a sa srednjim obrazovanjem – devet meseci.

Zaposlenom iz stava 1. ovog člana koji u roku od tri godine rada u biblioteci ne položi stručni ispit prestaje radni odnos u biblioteci danom isteka tog roka.

Ministar nadležan za kulturu obrazuje komisiju za polaganje stručnog ispita u Narodnoj biblioteci Srbije.

Nadležni organ autonomne pokrajine obrazuje komisiju za polaganje stručnog ispita u Biblioteci Matice srpske, kao povereni posao.

Stručni ispit organizuju i sprovode Narodna biblioteka Srbije i Biblioteka Matice srpske, u skladu sa ovim zakonom.

Članovima komisija za polaganje stručnih ispita pripada naknada za rad u komisiji.

Troškove polaganja stručnog ispita snosi biblioteka u kojoj je kandidat zaposlen.

Program stručnih ispita, način njegovog polaganja i visinu naknade za rad članova komisije za polaganje stručnih ispita propisuje ministar nadležan za kulturu.

Stručna zvanja

Član 48.

Zaposleni iz člana 47. stav 1. ovog zakona na stručnim bibliotečkim poslovima, nakon položenog stručnog ispita stiču osnovna stručna zvanja: knjižničar, viši knjižničar, bibliotekar i diplomirani bibliotekar.

Viša stručna zvanja na stručnim bibliotečkim poslovima su: samostalni knjižničar, samostalni viši knjižničar, viši bibliotekar, bibliotekar savetnik, viši diplomirani bibliotekar i diplomirani bibliotekar savetnik.

Zaposleni na stručnim poslovima bibliografa, arheografa, informatora, dokumentariste i konzervatora stiču stručna zvanja i viša stručna zvanja shodnom primenom odredaba ovog zakona koje se odnose na sticanje stručnih zvanja na stručnim bibliotečkim poslovima.

Ministar nadležan za kulturu imenuje Republičku komisiju za dodelu viših stručnih zvanja u bibliotečko-informacionoj delatnosti na predlog Narodne biblioteke Srbije.

Predsednik Republičke komisije iz stava 3. ovog člana po funkciji je rukovodilac Narodne biblioteke Srbije.

Matičnu komisiju za utvrđivanje predloga za dodelu viših stručnih zvanja u bibliotečko-informacionoj delatnosti imenuje direktor matične biblioteke.

Viša stručna zvanja stiču se u skladu sa aktom o bližim uslovima za sticanje viših stručnih zvanja koji donosi ministar nadležan za kulturu.

Stalno stručno usavršavanje zaposlenih

Član 49.

Zaposleni u bibliotečko-informacionoj delatnosti dužan je da se stalno usavršava za obavljanje stručnih poslova.

Stalno stručno usavršavanje u bibliotečko-informacionoj delatnosti vrši se u skladu sa programima čiju akreditaciju vrši Narodna biblioteka Srbije, kao povereni posao.

Sredstva za stalno stručno usavršavanje obezbeđuje osnivač biblioteke u kojoj zaposleni radi.

Način akreditacije programa stručnog usavršavanja kao i način organizovanja i sprovođenja stalnog stručnog usavršavanja u bibliotečko-informacionoj delatnosti propisuje ministar nadležan za kulturu.

XI. ŠKOLSKJE, VISOKOŠKOLSKJE, UNIVERZITETSKJE BIBLIOTEKE, BIBLIOTEKE NAUČNOISTRAŽIVAČKIH INSTITUTA I USTANOVA I SPECIJALNE BIBLIOTEKE

Školske biblioteke

Član 50.

Školske biblioteke organizuju se kao organizacione jedinice obrazovne ustanove, s ciljem da pomažu i unapređuju obrazovno-vaspitni proces.

Na zaposlene u školskim bibliotekama, u pogledu obrazovanja, sticanja zvanja i dozvole za rad (licence) primenjuju se propisi kojima se uređuju osnove sistema obrazovanja i vaspitanja.

Školske biblioteke su deo jedinstvenog bibliotečko-informacionog sistema Republike Srbije.

Visokoškolske i univerzitetske biblioteke i biblioteke naučnoistraživačkih instituta i ustanova

Član 51.

Visokoškolske i univerzitetske biblioteke i biblioteke naučno istraživačkih instituta i ustanova organizuju se radi podrške i unapređenja obrazovnog, istraživačkog i naučnog rada studenata, nastavnika, profesora i istraživača.

Univerzitetske biblioteke su centralne visokoškolske biblioteke koje:

- koordiniraju bibliotečko-informacionu delatnost na univerzitetu;
- koordiniraju nabavku bibliotečko-informacione građe i izvora u okviru univerziteta;
- organizuju i usklađuju rad sistema razmene i međubibliotečke pozajmice bibliotečko-informacione građe i izvora u zemlji i sa inostranstvom;
- koordiniraju izradu bibliografija i elektronskih baza podataka o visokoškolskim nastavnicima, naučnim radnicima i saradnicima univerziteta;

- prikupljaju, obrađuju, čuvaju i daju na korišćenje obavezni primerak bibliotečko-informacione građe i izvora koji nastaju i objavljuju se na univerzitetu (uključujući diplomske, magistarske i doktorske radove);

- usklađuju, pripremaju, organizuju i sprovode program obuke korisnika – studenata, doktoranata i istraživača u oblasti sistema komunikacije u nauci, korišćenja informacionih izvora u okviru bibliotečko-informacionog sistema Republike Srbije, autorskih prava i vrednovanja naučnog rada;

- uspostavljaju i održavaju digitalne repozitorijume matičnih visokoškolskih ustanova koji sadrže digitalizovane disertacije, radove nastavnika, saradnika i studenata, obrazovni materijal, digitalizovane publikacije iz fondova visokoškolskih biblioteka i drugi materijal od interesa za matičnu ustanovu;

- pružaju stručnu pomoć zaposlenima u bibliotekama i informacionim centrima u okviru univerziteta i učestvuju u njihovom stalnom stručnom usavršavanju.

Visokoškolske i univerzitetske biblioteke i biblioteke naučnoistraživačkih instituta i ustanova deo su jedinstvenog bibliotečko-informacionog sistema Republike Srbije.

Povezivanje visokoškolskih biblioteka

Član 52.

Visokoškolske i univerzitetske biblioteke kao članice univerziteta povezuju se u bibliografsko-informacioni sistem univerziteta i u jedinstveni informacioni sistem naučnih i tehnoloških informacija u Republici Srbiji, u skladu sa zakonom i drugim propisima.

Specijalne biblioteke

Član 53.

Specijalna biblioteka može biti obrazovana kao posebna organizaciona jedinica u državnim organima, organima teritorijalne autonomije i jedinica lokalne samouprave, u javnim službama, privrednim društvima, političkim organizacijama, verskim zajednicama, udruženjima i kod drugih pravnih i fizičkih lica.

Korišćenje fondova specijalnih biblioteka je ograničeno na određene korisničke grupe, zavisno od tipa organizacije u čijem sastavu je obrazovana, odnosno zavisno od specifičnog tipa korisnika.

Delatnost specijalne biblioteke obuhvata: pružanje usluga korisnicima, omogućavanje pristupa bibliotečko-informacionoj građi; davanje informacija o bibliotečko-informacionoj građi; pomoć korisnicima pri izboru i korišćenju bibliotečko-informacione građe i izvora; vođenje evidencije i dokumentacije o bibliotečko-informacionoj građi i korisnicima; izradu biltena, kataloga, bibliografija i drugih informacionih izvora; omogućavanje pozajmice bibliotečko-informacione građe i protoka informacija; izradu, nabavku, stručnu obradu, čuvanje i zaštitu bibliotečko-informacione građe; učestvovanje u izradi zajedničkih kataloga i baza podataka.

Specijalne biblioteke su deo jedinstvenog bibliotečko-informacionog sistema Republike Srbije.

XII. KAZNENE ODREDBE

Član 54.

Novčanom kaznom od 100.000 do 500.000 dinara kazniće se za prekršaj biblioteka ili pravno lice u okviru koga je organizovana biblioteka:

- 1) ako biblioteci koja vrši matične funkcije ne omogući vršenje nadzora nad stručnim radom (član 25. stav 4);
- 2) ako ne obezbeđuje usluge korisnicima (član 29. stav 3. i član 40);
- 3) ako ne sprovodi mere zaštite i čuvanja bibliotečko-informacione građe i izvora (član 37. stav 2);
- 4) ako ne vrši evidenciju i reviziju bibliotečko-informacione građe i izvora na propisan način (član 42).

Novčanom kaznom od 20.000 do 50.000 dinara kazniće se za prekršaj iz stava 1. ovog člana i odgovorno lice u biblioteci.

XIII. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Usklađivanje akata biblioteke

Član 55.

Biblioteka koja u smislu ovog zakona obavlja bibliotečko-informacionu delatnost uskladiće organizaciju, rad i opšte akte sa odredbama ovog zakona u roku od godinu dana od dana njegovog stupanja na snagu.

Podzakonski propisi

Član 56.

Podzakonski propisi za sprovođenje ovog zakona doneće se u roku od šest meseci od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 57.

Stupanjem na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o bibliotečkoj delatnosti („Službeni glasnik RS”, br. 34/94 i 101/05 – dr. zakon).

Član 58.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije”, a primenjivaće se istekom šest meseci od dana njegovog stupanja na snagu.

OBRAZLOŽENJE

I. Ustavni osnov za donošenje zakona

Ustavni osnov za donošenje zakona sadržan je u odredbama člana 97. tačka 10. Ustava Republike Srbije, kojim je propisano da Republika Srbija, pored ostalog, uređuje i obezbeđuje sistem u oblasti kulture i zaštite kulturnih dobara.

II. Razlozi za donošenje zakona

Bibliotečka delatnost uređena je Zakonom o bibliotečkoj delatnosti („Službeni glasnik RS”, br. 34/94 i 101/95). Donošenjem novog zakona o bibliotečko-informacionoj delatnosti poboljšao bi se i unapredio postojeći normativni okvir bibliotečko-informacione delatnosti i omogućio bi se razvoj bibliotečko-informacione delatnosti, napredak biblioteka u stručnom smislu, kao i zaštita i sigurnost biblioteka u institucionalnom smislu. Neposredan povod za donošenje novog zakona jeste težnja da se postojeća normativna rešenja u oblasti bibliotečko-informacione delatnosti usaglasa sa međunarodnim, odnosno evropskim standardima u ovoj oblasti, posebno sa novim informacionim okruženjem koje je znatno izmenjeno u odnosu na period kada je donet prethodni zakon.

Donošenjem Zakona o bibliotečko-informacionoj delatnosti otklonili bi se problemi koji su u praksi otežavali primenu Zakona o bibliotečkoj delatnosti.

Takođe, jedan od veoma važnih razloga za donošenje ovog zakona jeste i potreba za podsticanjem primene novih tehnologija u bibliotečkoj delatnosti, naročito informacionih tehnologija i digitalizacije, što važećim zakonom nije uređeno.

Na osnovu iznetog, može se zaključiti da je donošenje novog Zakona od izuzetnog značaja ne samo za razvoj bibliotečko-informacione delatnosti, već i za razvoj kulture i umetnosti uopšte, kao i za razvoj nauke i stručno-naučnog istraživanja.

S obzirom na to da obim zakonske regulative u oblasti koju uređuje važeći Zakon o bibliotečkoj delatnosti, kao i potrebu za suštinskim izmenama i dopunama velikog broja odredaba iz važećeg zakona, pristupilo se izradi novog Zakona o bibliotečko-informacionoj delatnosti, a ne izmenama i dopunama važećeg zakona.

Predlogom zakona o bibliotečko-informacionoj delatnosti rešavaju se problemi koji su identifikovani u primeni važećeg Zakona o bibliotečkoj delatnosti. Taj zakon o bibliotečkoj delatnosti nije u potpunosti usklađen sa Zakonom o kulturi („Službeni glasnik RS”, br. 72/09), kojim je kao opšti interes predviđena i izgradnja jedinstvenog bibliotečko-informacionog sistema. Predlogom zakona o bibliotečko-informacionoj delatnosti predviđeno je formiranje Centra za uzajamnu katalogizaciju kao institucionalnog oblika ostvarivanja jedinstva bibliotečko-informacionog sistema. Zakonom o bibliotečkoj delatnosti nije bilo predviđeno propisivanje nacionalnih standarda za javne i druge tipove biblioteka. Takođe, nisu bili predviđeni novi oblici bibliotečke građe nastalih na bazi novih tehnologija kao što su elektronske publikacije distribuirane na fizičkim nosačima i elektronske publikacije distribuirane na internetu, sadržaj internet domena Republike Srbije, kombinovane i multimedijalne publikacije, računarski programi u javnoj upotrebi. Zakonom o bibliotečkoj delatnosti nije bilo uređeno stalno stručno usavršavanje zaposlenih u bibliotečko-informacionoj delatnosti, kao ni prava i dužnosti korisnika.

Osnovni cilj koji se donošenjem ovog zakona postiže je omogućavanje razvoja bibliotečko-informacione delatnosti, napredak biblioteka u stručnom smislu, kao i zaštita i sigurnost biblioteka u institucionalnom smislu.

U toku analize razmatrano je nekoliko relevantnih mogućnosti:

- status quo - ne menjanje važećeg Zakona o bibliotečkoj delatnosti,
- izmene odnosno dopune Zakona o bibliotečkoj delatnosti kojim bi se izvršila korekcija dela uočenih problema,
- donošenje novog zakona koji bi u potpunosti uređeno ovu oblast.

Prva opcija nije bila održiva iz razloga što nije više bilo moguće obezbediti adekvatni pravni okvir kojim bi se na jedinstven način i trajno rešilo poboljšanje i unapređenje postojećeg normativnog okvira bibliotečko-informacione delatnosti što je potvrdilo potrebu za drugačijim zakonskim rešenjima od postojećeg.

Druga opcija podrazumevala bi izmene i dopune u pogledu niza pitanja (koja Zakon o bibliotečkoj delatnosti ne uređuje, ili ne uređuje detaljno) značajnih za ostvarivanje jedinstva bibliotečko-informacionog sistema, obezbeđivanje uslova za unapređenje obima i kvaliteta bibliotečkih usluga, ostvarivanje prava svih građana na dostupnost informacijama nezavisno od oblika u kome su proizvedeni, učešće biblioteka u proizvodnji sadržaja bibliotečke građa i izvora, jedinstvenog definisanja prava i dužnosti korisnika, obezbeđivanja ostvarivanja matičnih funkcija biblioteka. Ova opcija nije izabrana zato što takav obim promena neminovno uzrokuje donošenje novog zakona, a ne njegovu korekciju kroz izmene i dopune.

S obzirom na to da obim zakonske regulative u oblasti koju uređuje Zakon o bibliotečkoj delatnosti, i potrebe za suštinskim izmenama i dopunama velikog broja odredaba iz važećeg zakona, pristupilo se izradi novog zakona o bibliotečko-informacionoj delatnosti, a ne izmenama i dopunama važećeg zakona.

Donošenjem ovog zakona bi se na jedinstven način i trajno poboljšanje i unapredio postojeći normativni okvir bibliotečko-informacione delatnosti u skladu sa Zakonom o kulturi, kao i uslovi i resursi za obavljanje bibliotečko-informacione delatnosti, ciljevi i strategija razvoja delatnosti, bibliotečko-informacioni sistem, prava i slobode korisnika, osnivanje i vrste biblioteka, modeli finansiranja biblioteka iz javnih sredstava, osnove nacionalnog sistema uzajamne katalogizacije, matične funkcije u bibliotečko-informacionoj delatnosti.

Nova rešenja sadržana u Predlogu zakona, naročito u pogledu formiranja Centra za uzajamnu katalogizaciju, predviđanja propisivanja nacionalnih standarda za javne i druge tipove biblioteka, novih oblika bibliotečke građe nastalih na bazi novih tehnologija kao što su elektronske publikacije distribuirane na fizičkim nosačima i elektronske publikacije distribuirane na internetu, sadržaj internet domena Republike Srbije, kombinovane i multimedijalne publikacije, računarski programi u javnoj upotrebi, utvrđivanja stalnog stručnog usavršavanja zaposlenih u bibliotečko-informacionoj delatnosti, prava i dužnosti korisnika doprineće osetnom unapređenju u ovoj oblasti.

III. Osnovni pravni instituti i pojedinačna rešenja

Predloženim zakonom o bibliotečko-informacionoj delatnosti uređuju se opšti interes, uslovi i resursi za obavljanje bibliotečko-informacione delatnosti, ciljevi i strategija razvoja delatnosti, bibliotečko-informacioni sistem, prava i slobode korisnika, osnivanje i vrste biblioteka, modeli finansiranja biblioteka iz javnih sredstava, osnove nacionalnog sistema uzajamne katalogizacije, matične funkcije u bibliotečko-informacionoj delatnosti, položaj Narodne biblioteke Srbije kao centralne nacionalne biblioteke i Biblioteke Matice srpske kao ustanove kulture od nacionalnog značaja, kao i druga pitanja od važnosti za ostvarivanje, razvoj i unapređenje bibliotečko-informacione delatnosti u Republici Srbiji.

Uvodnim odredbama (čl. 1-4) definišu se: predmet zakona i ciljevi u obavljanju bibliotečko-informacione delatnosti, opšti interes, termini i sredstva koja koriste biblioteke.

Bibliotečko-informaciona delatnost (čl. 5-8). U ovom delu utvrđuje se značaj biblioteka u razvoju informacionog društva i pružanju informacija građanima i njihovom značaju za razvoj i usavršavanje čoveka kao individue. U ovom delu definišu se bibliotečko-informaciona građa i izvori, kao i obaveza prema bibliotečko-informacionoj građi koja ima svojstvo kulturnog dobra. Pored toga utvrđen je opseg bibliotečko-informacione delatnosti, šta se podrazumeva pod bibliotečko-informacionom delatnošću, kao i subjekti koji mogu obavljati bibliotečko-informacionu delatnost.

Odredbama o bibliotečko-informacionom sistemu Republike Srbije (čl. 9-11) definiše se bibliotečko-informacioni sistem Republike Srbije. Utvrđuju se subjekti bibliotečko-informacionog sistema, a to su: Narodna biblioteka Srbije, Biblioteka Matice srpske, Narodna i univerzitetska biblioteka „Ivo Andrić” na Kosovu i Metohiji, Univerzitetska biblioteka „Svetozar Marković” u Beogradu, mreža javnih biblioteka u Republici Srbiji, mreža svih drugih tipova biblioteka i informacionih centara u Srbiji (školske, visokoškolske, univerzitetske biblioteke, biblioteke naučnoistraživačkih instituta i ustanova i specijalne biblioteke). Sistem uzajamne katalogizacije i Centar za uzajamnu katalogizaciju, predstavljaju novinu u odnosu na Zakon o bibliotečkoj delatnosti.

Odredbama o bibliotekama (čl. 12-21) predviđeno je da osnivači biblioteka mogu da budu Republika Srbija, autonomna pokrajina, jedinica lokalne samouprave, drugo domaće i strano fizičko i pravno lice. Propisuju se uslovi koje biblioteka mora da ispunjava da bi obavljala bibliotečko-informacionu delatnost. Ovim odredbama utvrđuju se i tipovi biblioteka, osnivanje biblioteka, biblioteke kao javne ustanove, organi biblioteka. Takođe uređuje se i razvoj biblioteka, kao i mogućnost njihovog povezivanja i udruživanja.

Odredbama o matičnim funkcijama biblioteka (član 22) definiše se šta su matične funkcije i utvrđuje se da je Narodna biblioteka Srbije matična biblioteka i da obavlja matične funkcije za sve biblioteke na teritoriji Republike Srbije, u saradnji sa bibliotekom Matice srpske, koja obavlja matične funkcije na teritoriji AP Vojvodine. Propisuje se da obavljanje matičnih funkcija i mrežu matičnih biblioteka Republike Srbije rešenjem utvrđuje ministar nadležan za kulturu, odnosno nadležni organ autonomne pokrajine – kao povereni posao.

Nadzor i finansiranje biblioteka (čl. 23-28). Članom 23. utvrđeno je ko vrši nadzor nad zakonitošću rada Narodne biblioteke Srbije i Biblioteke Matice srpske, javnih biblioteka, školskih, visokoškolskih i univerzitetskih biblioteka, biblioteka naučnoistraživačkih instituta i ustanova i specijalnih biblioteka. Članom 24. reguliše se pitanje vršenja nadzora nad sprovođenjem zakona i vršenjem poverenih poslova, a članom 25. reguliše se nadzor nad stručnim radom. Članom 26. utvrđuje se da sredstva za finansiranje delatnosti biblioteka obezbeđuje osnivač, a da se program i projekti biblioteka finansiraju ili sufinansiraju na način utvrđen zakonom kojim se uređuje oblast kulture. Član 27. propisuje se da sredstva za nabavku bibliotečko-informacione građe i izvora, računarske i komunikacijske opreme za javnu biblioteku obezbeđuje osnivač. Članom 28. definiše se da se sredstva za vršenje matičnih funkcija i ostvarivanje opšteg interesa obezbeđuju iz budžeta Republike Srbije, odnosno iz budžeta autonomne pokrajine, a u stavu 2. tog člana taksativno se nabrajaju namene za koje se izdvajaju sredstva iz budžeta Republike Srbije, radi podrške usklađenom razvoju bibliotečko-informacione delatnosti u zemlji i inostranstvu.

Prava i dužnosti korisnika biblioteke (čl. 29-30). Ovim odredbama uređuju se prava i dužnosti korisnika biblioteke. Predviđeno je da bliže uslove o radu biblioteka sa korisnicima, o osnovnim uslugama i načinima korišćenja bibliotečko-informacione građe i izvora biblioteke uređuju posebnim pravilnicima o korišćenju.

Narodna biblioteka Srbije i Biblioteka matice Srpske (čl. 31-35). Ovim odredbama uređen je položaj Narodne biblioteke Srbije kao centralne biblioteke Republike Srbije koja ostvaruje opšti interes u bibliotečko-informacionoj delatnosti. Takođe su definisani zadaci, organizacija rada i upravljanje u Narodnoj biblioteci Srbije. Utvrđuju se zadaci Biblioteke Matice srpske, organizacija rada i upravljanja. Biblioteka Matice srpske je matična biblioteka za područje AP Vojvodine i ona u saradnji sa Narodnom bibliotekom Srbije ostvaruje opšti interes u bibliotečko-informacionoj delatnosti u Republici Srbiji.

Obavljanje bibliotečko-informacione delatnosti (čl. 36-44). Ovim odredbama utvrđuju se standardi za biblioteke, zaštita bibliotečko-informacione građe i izvora, čuvanje bibliotečko-informacione građe i izvora, korišćenje bibliotečko-informacione građe i izvora, pozajmica i razmena bibliotečko-informacione građe i izvora, revizija i opis bibliotečko-informacione građe i izvora. Pored toga, reguliše se i obaveza biblioteka da kontinuirano rade na digitalizaciji bibliotečko-informacione građe.

Odredbama o zaposlenima u biblioteci (čl. 45-49) propisano je da poslove u biblioteci, zavisno od vrste i složenosti, mogu obavljati lica s odgovarajućim stepenom obrazovanja i položenim stručnim ispitom. Stručne bibliotečke poslove obavljaju knjižničari, viši knjižničari, bibliotekari i diplomirani bibliotekari, a osnovna stručna zvanja stižu se polaganjem stručnog ispita. Program stručnih ispita, način njihovog polaganja i visinu naknade za rad članova komisije za polaganje stručnih ispita propisuje ministar nadležan za kulturu. Viša stručna zvanja stižu se u skladu sa aktom o bližim uslovima za sticanje viših stručnih zvanja, koji donosi ministar nadležan za kulturu. Novina, koja bi trebalo da doprinese principu neprekidnog učenja i usavršavanja, jeste i uvođenje obaveznog stalnog stručnog usavršavanja zaposlenih u bibliotečko-informacionoj delatnosti.

Školske, visokoškolske i univerzitetske biblioteke, biblioteke naučnoistraživačkih instituta i ustanova i specijalne biblioteke (čl. 50-53). Ovim odredbama uređuje se pitanje obrazovanja organizacije rada drugih tipova biblioteka, osim javnih a to su školske, visokoškolske i univerzitetske biblioteke i biblioteke naučnoistraživačkih instituta i ustanova, kao i specijalne biblioteke. Navedene biblioteke deo su jedinstvenog bibliotečko-informacionog sistema Republike Srbije. U ovom delu utvrđuju se ciljevi i zadaci svakog od navedenih tipova biblioteka pojedinačno. Poseban član posvećen je povezivanju visokoškolskih biblioteka u uzajamni bibliografsko-informacioni sistem univerziteta i u jedinstveni informacioni sistem naučnih i tehnoloških informacija u Republici Srbiji.

Kaznenim odredbama (član 54) utvrđuje se prekršajne sankcije za nepoštovanje odredaba ovog zakona.

Prelaznim i završnim odredbama (čl. 55-58) utvrđuju se obaveza za biblioteke koje obavljaju bibliotečko-informacionu delatnost da usklade svoju organizaciju, rad i opšte akte sa odredbama ovog zakona, u roku od godinu dana od dana njegovog stupanja na snagu; rok za donošenje podzakonskih propisa za sprovođenje ovog zakona; prestanak važenja Zakona o bibliotečkoj delatnosti („Službeni glasnik RS”, br. 34/94 i 101/95), kao i stupanje na snagu i početak primene ovog zakona.

IV. Procena finansijskih sredstava potrebnih za sprovođenje zakona

Za sprovođenje ovog zakona nije potrebno obezbediti dodatna sredstva u budžetu Republike Srbije.

V. Razlozi za donošenje zakona po hitnom postupku

Predlaže se da se zakon usvoji po hitnom postupku, zbog toga da bi bibliotečko-informaciona delatnost kao delatnost od izuzetnog značaja što pre usaglasila sa međunarodnim, odnosno sa evropskim standardima i kako bi se odmah otklonili problemi koji su u dosadašnjoj praksi uočeni i sprečile štetne posledice po rad organa i organizacija.